

هدف‌های رفتاری: در پایان این فصل از هنرجو انتظار می‌رود که بتواند:

- گزارش را تعریف کند.
- کاربرد گزارش را بیان کند.
- انواع گزارش‌ها را از دیدگاه‌های مختلف دسته‌بندی کند.
- شکل‌های مختلف گزارش را نام ببرد.
- ارکان گزارش را نام ببرد و تقدم و تأخر آن را توضیح دهد.
- متن گزارش را از نظر محتوایی طبقه‌بندی کند.
- طبقات متن گزارش را توضیح دهد.
- امضای گزارش و ضمائم گزارش را شرح دهد.

گزارش

گزارش چیست؟

به هر نوع انتقال اطلاعات، که بر مبنای روش‌ها و موازین علمی از منابع موثق تحصیل و تنظیم و تدوین شده باشد و به فرد یا افرادی مشخص به منظور حصول اطلاع و یا اتخاذ تصمیم ارائه گردد، «گزارش» اطلاق می‌شود.

کاربرد گزارش

عصر ما، عصر اطلاعات و اطلاع‌رسانی است. اساس و پایه‌ی هرگونه اتخاذ تصمیم در کلیه‌ی علوم، اعم از سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، اداری، علوم پایه، پزشکی و غیر آن‌ها نیازمند مجموعه‌ای از اطلاعات واقعی و صحیح است. تهیه و انتقال چنین مجموعه‌ای از طریق گونه‌های مختلف گزارش امکان‌پذیر است.

بنابراین، «گزارش» پرکاربرد است و شرح تفصیلی، حتی ذکر عناوین آن، از حوصله‌ی این مختصر خارج است. در این جا به منظور جلوگیری از طولانی‌شدن مطلب و اجتناب از پراکندگی موضوع، کاربرد گزارش را از دو دیدگاه «سازمان» و «اجتماع»، ذیلاً فهرست‌وار بیان می‌کنیم.

کاربرد گزارش در سازمان :

- استفاده از گزارش در امر برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی و هماهنگی ؛
- اطلاع مدیر از اجرای صحیح دستورات ؛
- آگاهی از نوع، میزان، کیفیت وظایف و فعالیت واحدهای تحت سرپرستی ؛
- آگاهی از پیشرفت فعالیت ها و مراحل عملیات ؛
- آگاهی از روش‌های انجام کار ؛
- آگاهی از کمال یا نقص فرمان‌ها و دستورهای اداری ؛
- اطلاع از وقوع احتمالی مشکلات و یا مسائل بازدارنده ؛
- حصول اطمینان از ابلاغ مصوبات و دستورات ؛
- ارزیابی توانایی‌های کارکنان تحت سرپرستی ؛
- آشنایی مدیران به امور فنی و تکنیک‌های متداول در سازمان ؛
- استفاده از گزارش به عنوان مدرک یا وسیله‌ی رساندن خبر به آیندگان .

کاربرد گزارش در اجتماع :

- شناخت تنگناها و نارسایی‌های اجتماعی و چاره‌اندیشی برای آن‌ها ؛
 - استفاده از گزارش در امور برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ... ؛
 - شناخت ویژگی‌های جامعه و آداب و رسوم، به منظور ایجاد فضای مناسب سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ؛
 - شناخت نیازهای جامعه به جهت برنامه‌ریزی رفاهی ؛
 - شناخت انتظارات مردم از حکومت به منظور تعدیل و تجدیدنظر در برنامه‌ها و خط‌مشی‌ها .
- نمودار شماره‌ی ۱۸ کاربرد «گزارش» را نشان می‌دهد.

کاربرد گزارش

اجتماع

- شناخت تنگناها و نارسایی های اجتماع؛
- برنامه ریزی اجتماعی؛
- شناخت ویژگی های جامعه؛
- شناخت نیاز های جامعه؛
- شناخت انتظارات مردم از دولت؛
- بررسی عملیات اجرایی؛
- بررسی راه کارهای موجود؛
- بررسی تغییر سیاست های به عمل آمده؛
- بررسی تأثیر مصوبات بر جامعه؛
- بررسی تطبیقی قوانین و مقررات.

سازمان

- برنامه ریزی، سازمان دهی، هماهنگی؛
- اطلاع مدیر از حسن اجرای دستورات؛
- آگاهی مدیر از وظایف و فعالیت ها؛
- آگاهی از پیشرفت امور و چگونگی فعالیت های انجام شده؛
- آگاهی از روش های انجام کار؛
- پیش آگاهی از بروز مشکلات؛
- اطمینان از ابلاغ مصوبات؛
- آگاهی بر توانایی های کارکنان؛
- شناخت امور فنی سازمان؛
- اطلاع از نارسایی فرمان ها؛
- انتقال اطلاعات به آیندگان؛
- آگاهی از نتایج و اثرات عملیات.

نمودار شماره ی ۱۸ - نمودار کاربرد گزارش

انواع گزارش

- انواع گزارش از دیدگاه کاربرد :

- اداری ؛

- مالی و اجرایی ؛

– بازرگانی ؛

– تحقیقی و علمی .

گزارش‌های اداری : برای انجام امور و استقرار سیستم ارتباطات منطقی و هم‌چنین، اعمال

مدیریت در اداره‌ی امور از گزارش‌های اداری استفاده می‌شود، که به این موارد مربوط می‌شوند :

– کارکرد ؛

– کارکنان ؛

– آمار نیروی انسانی ؛

– در یک مورد خاص .

گزارش‌های مالی : کاربرد گزارش‌های مالی بسیار زیاد است و ذکر آن‌ها در این‌جا نه‌مقدور

است و نه موضوع کتاب اجازه می‌دهد. بنابراین، به‌طور خلاصه باید گفت : براساس نتیجه‌گیری

از گزارش‌های مالی می‌توان در کلیه‌ی امور از قبیل، توسعه، تولید، بازاریابی، صادرات،

واردات، خرید، فروش، روش‌های انجام کار و برنامه‌ریزی نیروی انسانی (استخدام، آموزش،

اخراج و بازنشستگی) تصمیم‌گیری نمود.

برای انتقال اطلاعات مالی و یا عملیاتی منتج به مسائل مالی به مدیران و یا سایر افراد ذی‌نفع در

حال حاضر از صورت حساب‌ها و یا گزارش‌هایی با عناوین زیر استفاده می‌شود :

– ترازنامه ؛

– صورت حساب سود و زیان ؛

– موجودی انبار ؛

– میزان تولید ؛

– گزارش عملیات ؛

– گزارش برای سهامداران یا مجمع عمومی ؛

– صورت گردش وجوه نقد .

گزارش‌های بازرگانی : گزارش‌هایی که در عملیات و فعالیت‌های بازرگانی در جریان قرار

می‌گیرند، به این موارد مربوط می‌شوند :

– وضعیت بازار ؛

– فروش و فروشندگان ؛

– ارزیابی نتیجه‌ی تبلیغات و آگهی‌های تجارتي ؛

— خرید و فروش مواد ؛

— ماهانه‌ی عملیات.

گزارش‌های تحقیقی و علمی: گزارش‌های تحقیقی و علمی به‌طور کلی به سه گروه عمده

تقسیم می‌شود :

— تحقیقاتی اجتماعی ؛

— تحقیقاتی دانشگاهی ؛

— تحقیقاتی اداری.

— انواع گزارش از نظرگاه هدف و محتوا : موارد و مسائل مطروحه در گزارش، بُعدی دیگر

برگونه‌های کلی آن می‌افزاید. در این جا محتوای گزارش شاخص، تعیین عنوان و گونه‌ی آن است.

به‌طور کلی گزارش از نظر محتوا به سه دسته‌ی عمده به قرار زیر تقسیم می‌شود :

— اطلاعاتی ؛

— تحلیلی و تحصیلی ؛

— مشاوره‌ای.

شکل‌های مختلف گزارش^۱

در حال حاضر شکل‌های ارائه‌ی گزارش عبارت‌اند از :

— کتبی ؛

— شفاهی ؛

— تصویری ؛

— تلفیقی.

— گزارش کتبی : یکی از رایج‌ترین انواع گزارش در سیستم ارتباطات اجتماعی و اداری در

زمان حال گزارش کتبی است. علت رواج بیش از حد این گزارش را می‌توان در آثار رسمی و قانونی

آن جست‌وجو نمود. دلیل بارز آن می‌تواند تعریف سند در قانون مدنی ایران باشد که خود موجب

می‌شود در کلیه‌ی سازمان‌ها مبادله‌ی اطلاعات به صورت مکتوب باشد.

شکل‌های مختلف این گزارش‌ها، که در حال حاضر در بیش‌تر سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و

۱- برای اطلاع بیش‌تر به کتاب گزارش نویسی اداری و فنی، تألیف آقای سیدکاظم امینی، انتشارات مدیریت، چاپ، مؤسسه عالی

آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی سال ۱۳۸۷ مراجعه شود.

خصوصی رایج است، عبارت اند از :

– به صورت فرم ؛

– به صورت نوشته‌های متداول ؛

– به صورت کتاب یا مجموعه.

– گزارش شفاهی : این نوع گزارش غیر مکتوب است و اطلاعات لازم به وسیله‌ی گزارشگر شفاهاً و یا تلفنی به اطلاع گیرنده‌ی گزارش می‌رسد. گزارش‌های شفاهی بیش‌تر در نیروهای انتظامی متداول است و به ندرت در سازمان‌های دیگر مورد استفاده قرار می‌گیرد. مع الوصف چنانچه مقرر باشد که مستند و مبنای اقدامی قرار گیرد، باید به صورت مکتوب درآید.

– گزارش تصویری : متداول‌ترین این‌گونه گزارش، گزارش‌هایی است که از حوادث مختلف به صورت فیلم و اسلاید و نظایر آن تهیه می‌کنند و به وسیله‌ی رسانه‌های تصویری پخش می‌شود. این نوع گزارش در سازمان‌های بازرگانی، صنعتی، فنی و ... مورد استفاده قرار می‌گیرد. به این ترتیب که از جریان تولید یک محصول یا مراحل ایجاد یک کارخانه یا احداث یک راه، سد، جاده و پل فیلمی تهیه می‌شود و برای اطلاع و اتخاذ تصمیم مسئولان، که فرصت مراجعه‌ی به محل و دیدن پیشرفت کار را ندارند، آن را نمایش می‌دهند. گزارش‌های تصویری به دو گروه عمومی و اختصاصی تقسیم می‌شوند.

گزارش‌های تصویری عمومی : این نوع گزارش برای عموم مردم تهیه و از طریق رسانه‌های عمومی پخش می‌شود. مانند گزارش افتتاح یک میدان و راه یا بهره‌برداری از یک سد و غیره که اغلب در ضمن اخبار تلویزیون مشاهده نموده‌ایم.

گزارش‌های تصویری اختصاصی : این نوع گزارش را برای فرد یا افراد خاصی مانند صاحبان سهام، مدیر عامل و مجمع عمومی تهیه می‌کنند و انحصاراً برای آنان نمایش داده می‌شود.

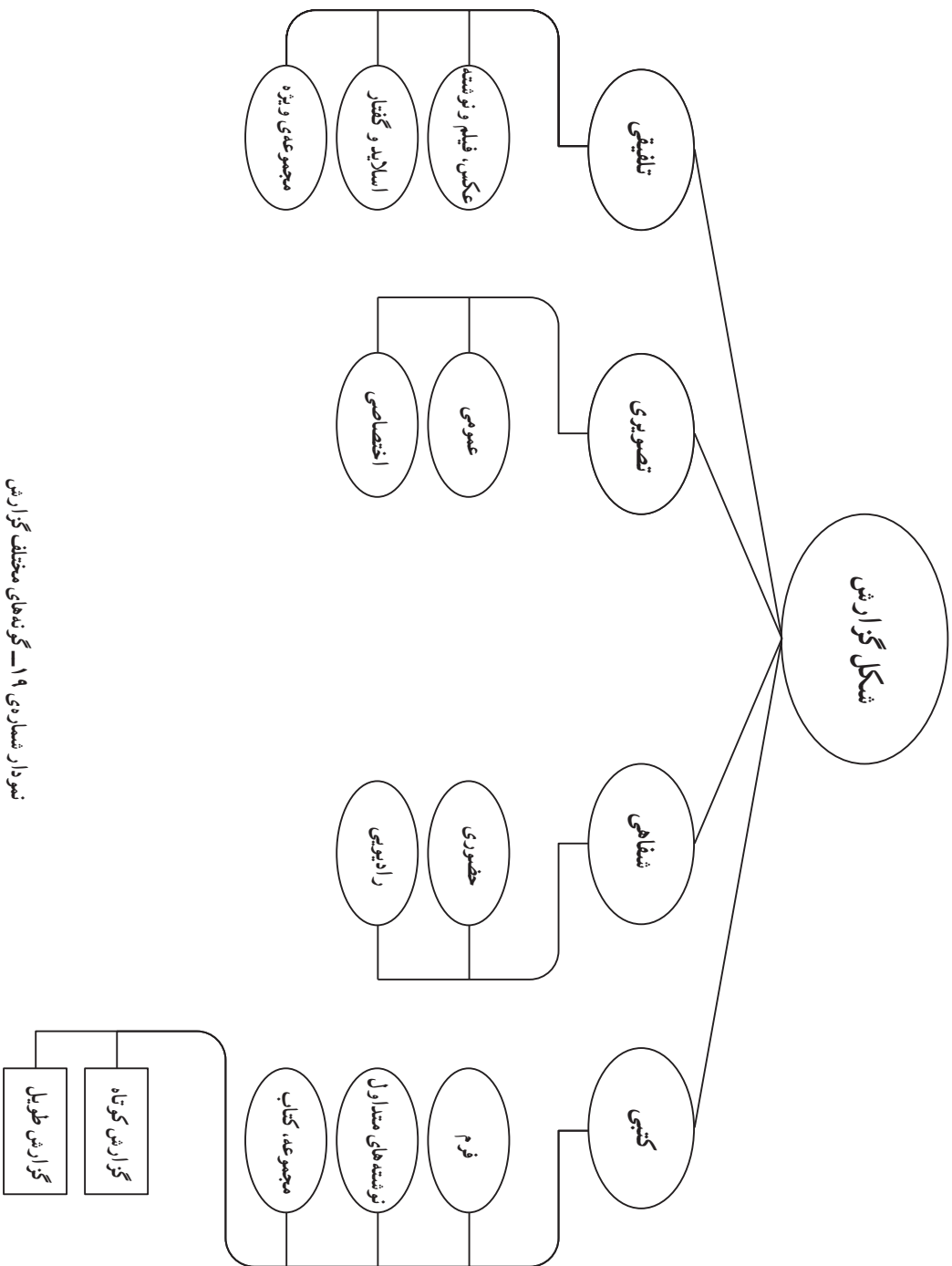
گزارش‌های تلفیقی : گزارش‌های تلفیقی از ترکیب دو یا چند نوع از اشکال گزارش به دست می‌آید. سابقاً کاربرد این گزارش در صنایع و بازاریابی بود اما در زمان حال در بیش‌تر امور از جمله امور امنیتی و پلیسی، امور پزشکی و علمی دانشگاه‌ها، امور اجتماعی، امور اقتصادی و امور صنایع و بازرگانی و کشاورزی و نظایر آن‌ها رایج شده است. انواع گزارش‌های تلفیقی به صورت زیرند :

– عکس و نوشته ؛

– اسلاید و گفتار ؛

– مجموعه‌ی ویژه.

نمودار شماره‌ی ۱۹ گونه‌های گزارش‌های رایج را نشان می‌دهد.

نمودار شماره ۱۹ - گونه‌های مختلف گزارش

ارکان گزارش

ارکان گزارش‌های اداری و فنی در حالت متعارف عبارت‌اند از:

– عنوان؛

– متن گزارش؛

– امضا؛

– گیرندگان رونوشت و یا نسخه گزارش؛

– ضمائم.

عناوین: منظور از عناوین گزارش ذکر مطالبی در ابتدا و آغاز کار است که معرف و شناس‌نامه‌ی گزارش است و در آغاز بیان می‌گردد. این قسمت همانند عناوین نامه‌های اداری نمایشگر گیرنده، تهیه‌کننده و موضوع است، که با افزودن ابعاد دیگری چون زمان و مکان تهیه می‌شود و در امر گزارش نویسی و در قالب واژه‌های اختصاصی، مانند به، از، موضوع، زمان و مکان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در یک نگاه کلی می‌توان چند نمونه از عناوین را به شکل سه نمونه‌ی زیر در دست داشت:

نمونه‌ی دو

به:

از:

موضوع:

هدف:

زمان:

مکان:

نمونه‌ی یک

به:

از:

موضوع:

زمان:

مکان:

نمونه‌ی سه

به: وزارت – اداره‌ی کل کارگزینی.

از: مؤسسه‌ی تحقیقات و بررسی‌های اداری متام.

موضوع: گزارش نتیجه‌ی بررسی درباره‌ی نیروی انسانی شاغل در وزارت

هدف: برنامه‌ریزی نیروی انسانی – به منظور بالا بردن بازده کار

زمان:

– زمان بررسی – از ۸/۷/۸۷ تا ۳۰/۸/۸۷

– زمان تنظیم گزارش – از ۸۷/۹/۲ تا ۸۷/۹/۱۲

مکان: استان

– مرکزی؛

– اصفهان؛

– هرمزگان؛

– کرمان؛

– آذربایجان شرقی.

– و یا شهرستان

عناوین مزبور را می‌توان در آغاز گزارش نوشت و یا صفحه‌ای جداگانه (صفحه‌ی اول) به آن اختصاص داد.

متن گزارش: متن گزارش مطالب و شرحی است که در ارتباط با موضوع گزارش به رشته‌ی تحریر در می‌آید و در حقیقت همان چیزی است که انگیزه‌ی گزارش بوده است. متن گزارش، حاصل تمام بررسی‌ها، تجزیه و تحلیل‌ها و نتیجه‌ی زحمات گزارشگر یا تهیه‌کننده‌ی گزارش است. این متن ممکن است خلاصه باشد و از چندین سطر تجاوز نماید یا به صورت کتاب یا یک مجموعه ارائه گردد. متن گزارش‌ها معمولاً از قسمت‌های زیر تشکیل می‌شود.

– مقدمه؛

– اصل موضوع، (بیان موضوع)؛

– تجزیه و تحلیل و یا نتیجه‌ی آن؛

– استنتاج یا نتیجه‌گیری و پیش‌نهاد (نتیجه‌گیری کلی)؛

– اختتام و در صورت لزوم توجیه پیش‌نهادهای.

مقدمه: توجیه و توضیح تهیه‌کننده و یا گزارشگر در این قسمت ارائه می‌شود و عموماً درباره‌ی مشخصات، نحوه‌ی اقدام در مورد تهیه، روش مطالعه پیرامون موضوع و بالأخره انگیزه‌ای که باعث تهیه‌ی گزارش گردیده است. در برخی از موارد در مقدمه، اطلاعاتی به گیرنده‌ی گزارش ارائه می‌گردد در این خصوص که چگونه مطالب را مورد مطالعه قرار دهد تا دسترسی به اطلاعات و اقلام مهم گزارش برایش آسان شود و نتیجه‌ی بهتری حاصل گردد.

اصل موضوع (شرح موضوع): بیان مطالب اصلی و شرح موضوع در این بخش آورده می‌شود، در این بخش ممکن است شرح واقعه، چگونگی حادثه و علل آن مطرح گردد یا این که حاوی

اطلاعاتی باشد که به وسیله‌ی گزارشگر تحصیل شده و بعد از تنظیم اصولی و روشمند، در قالب وضع موجود ارائه گردیده است.

تجزیه و تحلیل: عمل تجزیه و تحلیل در گذشته به طور ذهنی انجام می‌گردید و فقط نتیجه‌ی آن در گزارش منعکس می‌شد. اما در حال حاضر تجزیه و تحلیل به طور روشمند و علمی انجام می‌شود. و در برخی از موارد از رایانه و یا دستگاه‌های دقیقی استفاده می‌کنند، که قابلیت اتکا و استناد به آن‌ها زیاد است و از طریق روش‌های تطبیقی و قیاسی و استقرایی و غیر آن‌ها تجزیه و تحلیل می‌شوند.

روال برخی گزارش‌ها ایجاب می‌نماید که روش کار تجزیه و تحلیل و مراحل آن در گزارش قید شود و در پاره‌ای از آن‌ها انعکاس نتیجه کفایت می‌نماید. در واقع روش‌شناسی (متدولوژی) تحقیق و گزارش تجزیه و تحلیل نتیجه‌گیری و نظایر آن در گزارش ارائه می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیش‌نهاد: بعد از تجزیه و تحلیل و جمع‌بندی، نتایجی حاصل می‌شود. این نتایج ممکن است بیان مشکل باشد یا طرح مسائلی که موجب بروز مشکل شده است. به هر حال گزارشگر در این مورد به راه‌حلهایی اندیشیده است و آن‌ها را برای رفع مشکل به صورت پیش‌نهاد ارائه می‌نماید.

اختتام و در صورت لزوم توجیه پیش‌نهادها: اعلام ختم گزارش و در صورتی که لازم باشد، توجیه پیشنهادها، در خصوص نحوه‌ی عمل و معایب و محاسن و ارزیابی آن‌ها به این بخش گزارش مربوط می‌شود. هر نوشته‌ای باید حسن ختام داشته باشد. همان‌طور که در آغاز، مقدمه نقش ارزنده‌ای را بر عهده دارد و حسن ابتدا محسوب می‌شود، حسن ختام نیز ایفاگر نقش ارزشمند دیگری در نوشته است که علاوه بر استقرار صحیح، ارتباط تأثیر آن را چندین برابر افزایش می‌دهد.^۱ بنابراین، گزارش باید به شیوه‌ای علمی و منطقی پایان پذیرد.

در بعضی از گزارش‌ها، ایجاب می‌نماید که پیرامون پیش‌نهادهای ارائه شده توضیح کافی داده شود. یا این که آن‌ها را ارزیابی کنند و فواید و زیان‌های هر کدام را در مقابل هم قرار دهند، سپس،

۱- حسن ابتدا و حسن ختام از واژه‌های حسن مطلع و حسن مقطع گرفته شده است. اینک توضیحی که در کتاب زبان نگارش فارسی آمده است ذیلاً نقل می‌گردد.

«حسن مطلع و حسن مقطع: اگر بیت اول غزل یا قصیده‌ای خوب و مرغوب و زیبا درآمده باشد، می‌گویند دارای «حسن مطلع» است. اگر بیت آخر آن‌ها مطبوع و دل‌بسنده باشد، می‌گویند دارای «حسن مقطع» است.»

«حسن ابتدا و حسن ختام: اگر چه مطلع و مقطع و حسن آن‌ها، هم در نظم و هم در نثر به کار می‌رود، چنان‌که اشاره شد، لکن اختصاصشان به شعر به ویژه به قصیده بیش‌تر است، در حالی که حسن ابتدا و حسن ختام دارای کلیت و شمول بیش‌تر، اعم از مطلع و مقطع است.»

نتیجه‌گیری به عمل آید و نتیجه نیز منعکس شود.

امضای گزارش: گزارشگر با امضای ذیل گزارش مطالب مطروحه را تأیید می‌کند و مسئولیت‌های ناشی از آن را در حال و آینده بر عهده می‌گیرد. گزارش بدون امضا نمی‌تواند در سیستم ارتباطات رسمی و مراجع قضایی مورد استفاده و اجرا قرار گیرد.

امضا و گزارش یکی از ارکان اصلی گزارش است و اهمیت و ارزش آن بستگی تام و تمام به امضا و امضاکننده دارد. به طور کلی در هر نامه یا نوشته دو مطلب بسیار مهم وجود دارد که در سرنوشت و اهمیت نامه نقش ارزنده‌ای بر عهده دارد. آن دو عبارت‌اند از نام گیرنده و امضاکننده.

امضای گزارش همانند نامه‌های اداری انجام می‌شود (ضوابط آن در جای خود بیان خواهد شد). در گزارش‌های قضایی و حقوقی و همچنین، گردش‌های مالی، اموالی و محاسباتی ذیل تمام صفحات امضا می‌گردد.

گیرندگان رونوشت گزارش: گیرندگان رونوشت گزارش، افراد یا مقاماتی‌اند که علاوه بر گیرنده‌ی اصلی گزارش، نسخه‌ای از گزارش را جهت اطلاع یا اقدام دریافت می‌نمایند. در این جا مانند گیرندگان رونوشت در نامه‌های اداری اقدام می‌شود.

ضمائم گزارش: برای توضیح پیش‌تر و تقویت و مستند کردن مطالب و همچنین استناد به یک سند یا مدرک، ایجاب می‌کند گزارشگر به سند یا نمودار یا عکس و نقشه یا شیء و مدرکی خاص اشاره نماید. در این جا لازم است تصویر نمونه یا اصل آن برای تکمیل اطلاعات یا ایجاد سهولت در امر مطالعه و نتیجه‌گیری بهتر و مؤثرتر خواننده ضمیمه گزارش گردد. ارائه ضمائم به دو صورت است. اول آن که نمونه و یا تصویر به تعداد زیادی یا به تعداد تمامی نسخ باشد که در این صورت به تمام نسخ گزارش منضم می‌شود. دوم مدارک و یا شیئی منحصر به فرد باشد، همانند شیئی با ارزش و کم‌یاب در این حالت شیء مزبور را ضمیمه‌ی نسخه‌ی اول می‌کنند و موضوع در کلیه‌ی نسخ توضیح داده می‌شود.

طراحی گزارش

همان‌طور که قبلاً بیان گردید، برای تهیه‌ی هرگونه نوشته باید قبلاً طرح آن تنظیم شود. گزارش از قاعده مستثنا نیست و قبل از نوشتن آن تهیه‌ی چارچوب کار ضروری است.

معمولاً طرح گزارش در دو مرحله تنظیم می‌گردد. ابتدا طرح اولیه آماده می‌شود. سپس، براساس آن، طرح نهایی تدوین می‌شود. در طرح اولیه، کلیات و سرفصل‌های اصلی براساس اطلاعات

مورد نیاز پیش‌بینی می‌شود و با توجه به اهمیت و اولویت کار تنظیم می‌گردد.^۱ در این قسمت با توجه به رشته‌ی تحصیلی خوانندگان گرامی، دو نمونه طرح گزارش بررسی یک کارخانه‌ی تولیدی (طرح اولیه به صورت فرم طرح شماره‌ی ۲۰ و طرح تکمیلی، که براساس طرح اولیه تهیه گردیده است، به شکل فهرست شماره‌ی ۲۱) ارائه می‌شود. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، در طرح اولیه کلیات موضوع فهرست شده و در طرح تکمیلی هر یک از موارد کلی به بخش‌های جزئی تقسیم گردیده است. بدیهی است پاسخ به هر یک از آن‌ها در مجموع می‌تواند تهیه‌کننده‌ی گزارش را در ارائه‌ی گزارش کامل و جامع راهنمایی نموده و یاری نماید.

طرح اولیه برای بررسی یک کارخانه‌ی تولیدی

۱- اطلاعات کلی :	۷- وضعیت اقتصادی :
۲- محل و موقعیت :	۸- نیروی انسانی :
۳- فعالیت و تولیدات :	۹- رفاه کارکنان :
	۱۰- روش‌های فنی :
۴- ماشین‌آلات تولید :	۱۱- روش‌های مدیریت :
۵- وسائط نقلیه :	۱۲- سایر اطلاعات :
۶- حفاظت و ایمنی :	۱۳- مستندات :

۱- برای اطلاعات بیش‌تر به مجموعه‌ی گزارش‌نویسی (گزارش‌های اداری و فنی) تألیف مؤلف این کتاب - قسمت چهارم - از انتشارات مؤسسه‌ی استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مراجعه فرمایید.

فهرست مندرجات طرح تکمیلی بررسی یک کارخانه‌ی تولیدی

۱- اطلاعات کلی :

- نام شرکت یا کارخانه ؛

- مؤسس اولیه ؛

- تاریخ تأسیس ؛

- سهامداران اولیه، تعداد سهام ؛

- سهامداران فعلی، تعداد سهام ؛

- میزان سرمایه‌ی اولیه ؛

- سرمایه‌ی فعلی .

۲- محل و موقعیت :

- نشانی کامل ؛

- شماره تلفن، دورنگار (فاکس) و ... ؛

- حدود و جهات اربعه ؛

- مساحت کل،

- زیربنا با تفکیک، فضا و محوطه، کارگاه، انبار، ساختمان اداری و

۳- فعالیت و تولیدات :

- انواع تولیدات، خطوط تولید، مونتاژ، تکمیل، نیمه‌ساخت و ساخت کامل ؛

- میزان تولید به تفکیک و در جمع ؛

- ساعت کار، نوبت کاری و غیره .

۴- ماشین آلات تولید :

- ماشین آلات مربوط به تولید ؛

- وسایل کمکی ؛

- ماشین‌های جنبی ؛

- روش‌های تعمیرات ؛

- روش‌های کنترل و سرویس .

۵- وسائط نقلیه :

- سرویس ایاب و ذهاب کارکنان (عمومی) ؛
- سرویس اختصاصی ؛
- وسایل حمل و نقل کالا و مواد ؛
- تعمیرگاه، توقف گاه ؛
- نحوه‌ی کارکرد.

۶- حفاظت فنی :

- سیستم‌های ایمنی کلی ؛
- سیستم‌های ایمنی ساختمان، انبارها، سالن‌های تولید ؛
- سیستم‌های حفاظتی فنی ماشین‌آلات.

۷- وضعیت اقتصادی :

- کل تولید - ریال ؛
 - کل فروش - ریال ؛
 - سود ناخالص - ریال ؛
 - سود خالص - ریال ؛
 - سود سهام - ریال ؛
 - تبلیغات، نوع تبلیغات و ... ؛
 - بسته بندی ... ؛
 - صادرات.
- در پنج سال گذشته، مقایسه با زمان حال.

۸- نیروی انسانی :

- طبقات شغلی :
 - کارگری و فنی
 - کارمندی
 - خدماتی
 - جنس ؛
 - سن ؛
- سطوح معین شود

– تحصیلات، آموزش‌های قبل و ضمن خدمت،

– تعداد عائله؛

– حقوق و مزایا.

۹– رفاه کارکنان :

– امکانات رفاهی؛

– وام؛

– فروشگاه؛

– باشگاه، پلاژ (فرهنگی و تفریحی)؛

– خدمات درمانی؛

– سایر.

۱۰– روش‌های فنی :

– روش‌های تولید،

– دانش فنی،

– سایر.

۱۱– روش‌های مدیریت :

– روش‌های اداری، بایگانی، مکاتبات و ...

– روش‌های مالی؛

– روش‌های فروش؛

– روش‌های انبارداری؛

– روش‌های اطلاع‌رسانی.

خلاصه‌ی فصل هفتم

این فصل به «گزارش» اختصاص یافته است. در این فصل، تعریف گزارش و کاربرد آن در سازمان و اجتماع بیان شده است. سپس، در مورد انواع گزارش و پیرامون ارکان گزارش توضیحات لازم ارائه گردیده است. گرچه ظاهراً ارکان گزارش با ارکان نامه‌های اداری مشابه است، اما برای تهیه و تنظیم گزارش تخصص و اطلاعات دیگری نیاز است که در این فصل به آن‌ها پرداخته شده است. در مورد طراحی گزارش صحبت شده و برای مثال طرح اولیه برای بررسی یک کارخانه ترسیم شده و براساس همان طرح، طرح تکمیلی به منظور تنظیم گزارش نهائی ارائه گردیده است. بدیهی است تهیه‌ی طرح اولیه می‌تواند جهت تدوین یک گزارش منطقی، مناسب و خوب به گزارشگر بسیار کمک کند.

سؤالات فصل هفتم

- ۱- گزارش را تعریف کنید.
- ۲- گزارش‌های مالی را نام ببرید.
- ۳- گزارش کتبی را شرح دهید.
- ۴- گزارش‌های تلفیقی را شرح دهید.
- ۵- ارکان گزارش را نام ببرید.
- ۶- عناوین گزارش چیست؟ و درباره‌ی هر کدام توضیح دهید.
- ۷- متن گزارش از چند قسمت تشکیل می‌شود؟ درباره‌ی هر کدام به اختصار توضیح دهید.
- ۸- نحوه‌ی امضای گزارش‌های مالی چگونه است؟
- ۹- برای بررسی یک فروشگاه بزرگ - از نوع فروشگاه‌های شهروند یا رفاه - یک طرح اولیه تهیه نمایید. سپس، براساس آن طرح تکمیلی را نیز تنظیم کنید.
- ۱۰- نقش مقدمه در گزارش را شرح دهید.
- ۱۱- طرح کامل بررسی امور مالی یک شرکت نسبتاً بزرگ تولیدی را تهیه کنید.
- ۱۲- تجزیه و تحلیل اطلاعات را شرح دهید.
- ۱۳- روش امضای گزارش‌های مالی چگونه است؟
- ۱۴- طی گزارشی به شهرداری محل سکونت خود اطلاع دهید که زمین بلاصاحب نزدیک خانه‌ی شما تبدیل به زباله‌دانی شده است و تقاضا نمایید که رفع مشکل کنند.

هدف‌های رفتاری: در پایان این فصل از هنرجو انتظار می‌رود که بتواند:

- فرم را تعریف کند.
- کاربرد انواع فرم را توضیح دهد.
- روش تکمیل فرم را تشریح کند.
- انواع احکام را دسته‌بندی کند.
- احکام مختلف را تنظیم کند.
- فرم‌های ساده‌ی اداری را تهیه کند.

فرم

آنچه از فرم^۱ در این کتاب مورد نظر است؛ کاغذی است دارای عنوان ویژه که برای هدف‌های خاصی، مانند امور اداری، مالی، طرح‌ها و روش‌ها، نامه‌ها، گزارش‌ها و... طراحی گردیده است. به‌طور کلی می‌توان گفت: «فرم کاغذی است دارای عنوان مخصوص که بعضی از قسمت‌های آن برای ثبت اطلاعاتی از قبیل نام، مشخصات، تاریخ و سایر جزئیات توصیفی خالی گذاشته می‌شود.»^۲ فرم پدیده‌ی جدیدی است که به عنوان وسیله‌ی مؤثر برای ازدیاد تحرک، ساده‌نمودن، کم‌کردن و تعیین مسیر فعالیت‌ها و ایجاد هماهنگی و جلوگیری از تشریفات زائد در سازمان و نهایتاً صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌های جامعه به کار گرفته شده است.^۳

۱- واژه‌ی فرم (Forme) در اصل فرانسوی است و در فارسی معادل واژه‌های ریخت، شکل، وضع، هیبت، حالت، صورت ظاهر،

بیکر و کالبد است (فرهنگ عمید).

۲- منصور کیا، دکتر منصور، تجزیه و تحلیل سیستم‌ها و روش‌ها، انتشارات دانشکده‌ی علوم اداری و مدیریت بازرگانی.

۳- نمونه‌هایی از فرم اداری در صفحات بعدی این کتاب ارائه گردیده است (مراجعه شود به فرم حکم کارگزینی).

کارایی و کاربرد فرم

استفاده از فرم فواید زیادی برای سازمان دارد. مهم‌ترین این کاربردها را می‌توان به‌طور خلاصه و به‌قرار زیر ارائه نمود:

کمک به مدیریت و کارکنان درباره‌ی اتخاذ تدابیر صحیح اداری به‌هنگام نگارش و انتقال اطلاعات؛

ایجاد سهولت در انجام امور اداری، امور مالی، امور اموالی و تدوین روش‌های انجام کار؛
استاندارد کردن صورت‌های مالی و اموالی و گزارش‌های مربوط به آن‌ها؛
جلوگیری از سرگردانی ارباب رجوع درباره‌ی طی مراحل و تشریفات کار؛
ایجاد سهولت در سرعت، دقت، هماهنگی، تفهیم و تفهیم بین پیام‌دهندگان و پیام‌گیرندگان در داخل و خارج مؤسسه؛

ایجاد هماهنگی در روش‌های انجام کار.

سهولت در ضبط اطلاعات به‌صورت مکتوب به‌هنگام جمع‌آوری آن‌ها و هم‌چنین، ایجاد سهولت در استخراج اطلاعات جمع‌آوری شده با طریقه‌ی استفاده از فرم به‌هنگام تحقیقات علمی و اداری؛

صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌ها.

انواع فرم

فرم‌های رایج در سازمان‌های دولتی به‌گروه‌های زیر تقسیم می‌شوند:

– فرم‌های عمومی؛

– فرم‌های اختصاصی؛

– فرم‌نامه؛

– فرم‌های ویژه.

فرم‌های عمومی: به‌منظور ایجاد هماهنگی سازمان‌های دولتی، معمولاً دستورالعمل واحدی تهیه و به‌کلیدی سازمان‌های دولتی ابلاغ می‌گردد. فرم‌های مورد استفاده در اجرای دستورالعمل‌ها، با عنوان فرم عمومی ضمیمه است، مانند فرم حکم استخدامی، فرم تقاضای مرخصی یا فرم‌های مربوط به تهیه و تنظیم بودجه و فرم‌هایی که در جهت اجرای قوانین مالی و محاسباتی مانند قانون محاسبات کل کشور تهیه و ابلاغ می‌گردد. فرم ۲۲ نوعی حکم است که به‌صورت فرم تهیه شده است.

فرم های اختصاصی : به فرم هایی اطلاق می شود که به وسیله ی یک سازمان یا واحد سازمانی ویژه برای انجام وظایف خود تهیه می شود و در جریان قرار می گیرد، مانند فرم ها و صورت حساب های مالی، مالیاتی، اموالی و فرم های بودجه و کنترل آن و نیز فرم های اداری و کارپردازی و انبار و فرم های کارگزینی و دبیر خانه، فرم تقاضای وام ضروری و نظایر آن ها.

فرم های عمومی و اختصاصی خود به دو صورت اند : فرم های دائم و فرم های موقت.
فرم های دائم : فرم هایی هستند که استفاده از آن ها برای مدت نسبتاً زیاد و لااقل تا زمان اعتبار یک ماده قانون و یا یک تصویب نامه است. نمونه ی فرم شماره ی ۲۲ به عنوان فرم مشخصات و خلاصه ی سوابق خدمت مستخدم به صورت دو صفحه ی پشت و رو است، در دستگاه های دولتی فرم های رسید انبار، حواله ی انبار، فاکتور فروش و غیر آن ها. در بخش های عمومی و خصوصی کاربرد دارند.

برگ شفافیت و خلاصه سوابق خدمت استخدام

دولت جمهوری اسلامی ایران

فرم ع. ۴۳ (۵۷.۱)

محل الصالن عکس	۱. شماره استخدام:	۲. نام و نام خانوادگی:	۳. نام و نام خانوادگی:	
	۵. شماره شناسنامه و محل صدور:	شماره شناسنامه:	استان:	محل صدور:
	۶. محل تولد:	۷. تاریخ تولد:	۸. رتبه و سطح تاهل:	۹. شماره ادواری:
۱۱. فرستنده برگ پرچم:		☐ پانچام ۱۱۰۰	☐ سال هفت	☐ سال نهم. عقد بیعت:
۱۲. تاریخ برگ برگت شخصی در بدو استخدام و تاریخ انعقاد آن:		۱۳. تاریخ و درجه خدمت دولت:		
۱۵. مدارک تحصیلی (اندرجمله مشتمل بر مدارک استخدام):		۱۶. دوره های تحصیلی گاما، آلفا، بتا:		
تاریخ انعقاد برگت:	نام مدرسه آموزش:	رتبه تحصیلی:	تاریخ شروع:	درجه و دروس:
۱۷. تخصص و درجه آخر:				
۱۸. نشان و نشانیات:				
تاریخ:	شرح:	تاریخ:	شرح:	تاریخ:
۲۰. خلاصه سوابق خدمت محل از دوره به خدمت دولت:				
نام مرکز خدمت:	شامل سوره تعهدی:	رتبه:	تاریخ:	شرح:

فرم‌های موقت: به فرم‌هایی اطلاق می‌شود که برای انجام امور دوره‌ای یا اموری که در یک برهه از زمان انجام می‌شود کاربرد دارند، مانند فرم‌های مربوط به سرشماری یا فرم‌های مربوط به جمع‌آوری اطلاعات برای انجام یک بررسی علمی یا اجتماعی.

فرم‌نامه: فرم‌نامه به مکاتباتی اطلاق می‌شود که حالت یک‌نواختی دارد. در این فرم مقداری از متن‌نامه قبلاً روی کاغذ چاپ شده است و نویسنده‌ی نامه فقط جاهای خالی آن را پر می‌کند و در جریان کار قرار می‌دهد. فرم‌نامه ممکن است در داخل یا خارج سازمان مورد استفاده قرار گیرد. اغلب بخش‌نامه‌ها، درخواست‌ها، دستورهای قانونی یا اطلاعیه‌ها به وسیله‌ی فرم‌نامه صورت می‌گیرند. فرم‌های ویژه: این فرم‌ها برای موارد خاص توسط یک واحد یا سازمان تهیه و در جریان کار قرار می‌گیرد، مانند فرم صورت جلسه که در این کتاب نمونه آن ارائه گردیده است.

طراحی فرم

در فصل‌های گذشته در مورد طراحی و تدوین نوشته‌های اداری به طور فراگیر توضیحات لازم ارائه گردید؛ اما با توجه به ماهیت کار فرم‌ها جهت افزودن مطالبی بر آن‌ها، به ویژه در طراحی فرم ناگزیر هستیم از طرفی، به دلیل تنوع و فراوانی مطالب و محدود بودن حجم کتاب لازم است شیوه‌ی اختصار رعایت گردد. لذا، ناگزیریم به طور خلاصه و فهرست‌وار درباره طراحی فرم سخنی کوتاه داشته باشیم.

در تهیه‌ی طرح هر فرم دو مطلب اساسی مورد نظر است. اول محتوای فرم و دوم شکل ارائه‌ی آن که طی دو فصل جداگانه پیرامون هر یک صحبتی خواهیم داشت.

طراحی محتوای فرم: در مرحله‌ی اول باید بدانیم که چه مطالبی باید در فرم آورده شود. برای شناخت مطالب فرم ناگزیر به پژوهش اولیه هستیم، که در این جا نیز توصیه می‌شود ملاک کار را همان استفاده از شش سؤال که؟ کجا؟ کی؟ چه؟ چرا؟ چگونه؟ قرار دهیم و براساس آن اقدامات زیر را به عمل آوریم.

۱- هدف از تنظیم فرم دقیقاً مشخص گردد؛

۲- پیام، منبع و مخاطب تعیین گردد؛

۳- مطالبی که باید در فرم آورده شود دقیقاً مشخص و فهرست شود؛

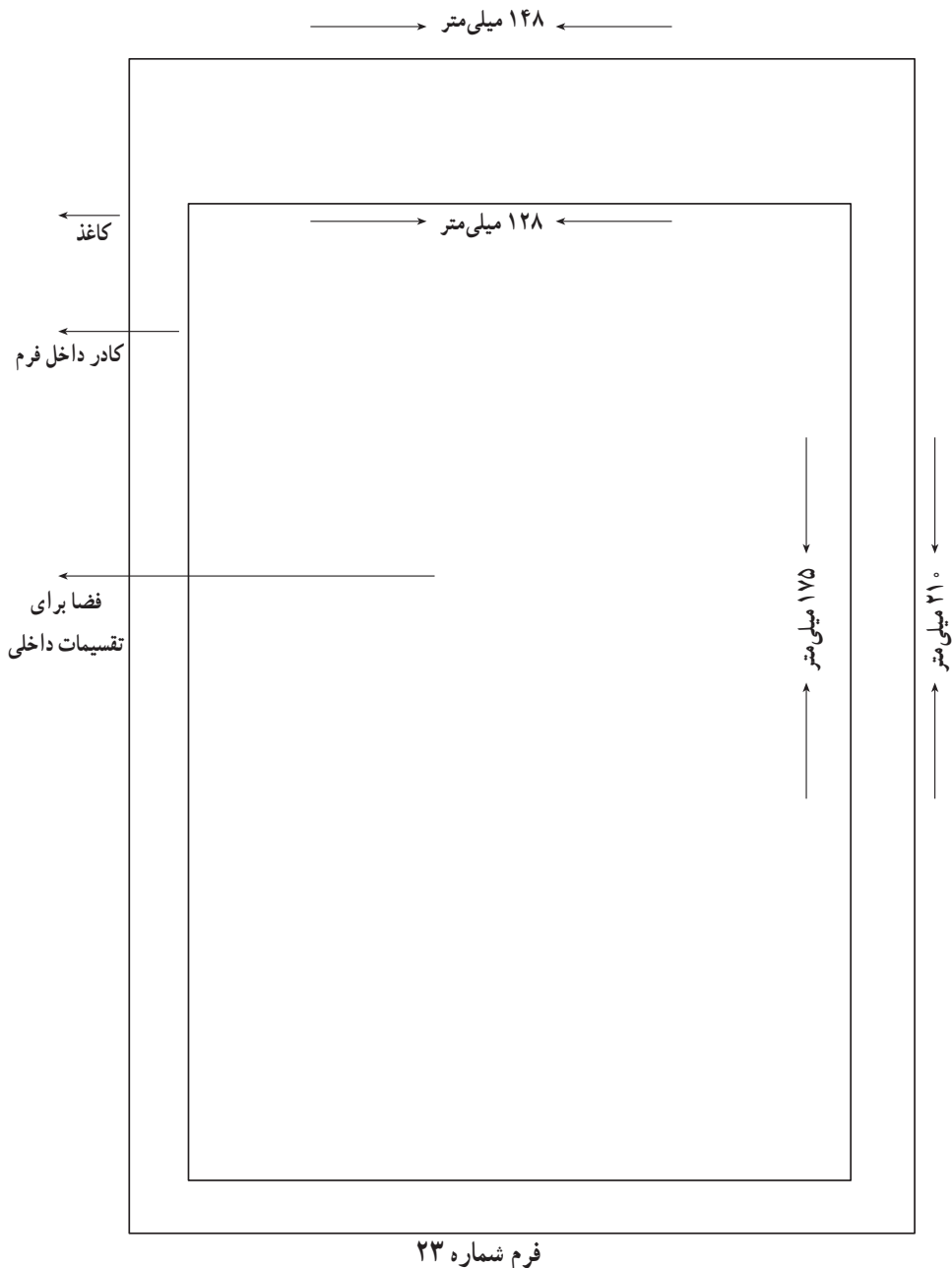
۴- مطالب فهرست شده را مورد واریسی قرار دهد و سپس ویرایش شود، به طوری که

روشن و شفاف، رسا، ساده، صریح و در خور اطلاعات و دانش تکمیل‌کننده باشد؛

- ۵- مطالب از نظر تسلسل یا توالی و مسیر گردش کار تنظیم و تدوین شود ؛
- ۶- پاسخ‌های مورد انتظار به طور فرضی مشخص شود و میزان مطالبی که برای پاسخ هر یک از مواد لازم است، محاسبه گردد ؛
- ۷- تا آن‌جا که امکان دارد مطالب به نحوی عنوان گردد، که پاسخی کوتاه داشته باشد. یا این‌که تکمیل‌کننده بتواند با علائم $+$ یا $-$ یا آری و خیر پاسخ دهد. مگر در موارد استثنایی که ناگزیر باشد توضیحی کوتاه ارائه نماید.
- با انجام اقدامات پیش‌گفته، میزان مطالب، توالی آن‌ها، محل لازم برای هر مورد یا سؤال و فضای لازم برای نوشتن پاسخ آن‌ها دقیقاً تعیین می‌گردد. آن‌گاه می‌توان نسبت به انتخاب کاغذ مناسب تصمیم گرفت. بعد از انتخاب کاغذ استاندارد به قطع مورد نیاز مرحله‌ی بعدی شروع می‌شود.
- طراحی شکل فرم : در این مرحله نیز با تعیین نوع فرم و موارد استفاده آن، میزان مطالب با فضای کاغذ منطبق شود، یعنی در حقیقت ظرف و مظروف مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد و بعد از حصول اطمینان از تناسب فی‌مابین طراحی شکل فرم آغاز می‌گردد^۱.
- در تنظیم فرم معمولاً از قطع متداول کاغذ استاندارد شده (210×297 میلی‌متر، 210×297 میلی‌متر، 210×297 میلی‌متر) استفاده به عمل می‌آید. در مواردی که ضرورت ایجاب نماید از قطع‌های دیگر استاندارد شده و یا صفحات بیش‌تر استفاده خواهد شد. در هر صورت برای طرح شکل فرم و تعیین کار داخلی با توجه به استانداردهای کاغذ نکات زیر باید رعایت گردد :
- ۱- در مورد فرم‌هایی که از آرم جمهوری اسلامی باید استفاده گردد 35 میلی‌متر و در مورد سایر فرم‌ها 25 میلی‌متر حاشیه در بالای فرم برای درج نام مؤسسه، عنوان فرم و شماره‌ی فرم اختصاص داده می‌شود.
- ۲- در هر یک از طرفین راست و چپ، بین 10° تا 15 میلی‌متر، حاشیه اختصاص داده می‌شود.
- ۳- در پایین فرم، بین 10° تا 15 میلی‌متر حاشیه، در نظر گرفته می‌شود.
- برای آشنایی بیش‌تر با ابعاد کاغذ و ابعاد داخلی فرم به تصویر شماره‌ی ۲۳ مراجعه فرمایید.

۱- در فرم شماره ۲۴ این کتاب نمونه‌ی کاملی از نحوه‌ی تقسیم‌بندی فضای کاغذ برای قید مطالب مورد نیاز و جای کافی برای درج

پاسخ‌ها یا اطلاعاتی که باید نوشته شود، ارائه گردیده است.

۱- اندازه‌ی کاغذ: ۱۴۸×۲۱۰ میلی‌متر

۲- اندازه‌ی کادر داخل فرم: (بعد از کسر فضای حاشیه باقی خواهد ماند) ۱۲۸×۱۷۵ میلی‌متر

۳- برای چاپ هر مورد یا سؤال در داخل فرم حروف مناسب انتخاب می‌گردد. سپس، محل خالی برای پاسخ‌ها و مطالبی

که باید نوشته شود پیش‌بینی می‌شود و اختصاص می‌یابد.

روش تکمیل فرم

برای ایجاد هماهنگی در تکمیل فرم‌ها و جلوگیری از دوباره کاری احتمالی ایجاب می‌نماید که روش تکمیل هر فرم دقیقاً تعیین شود و در اختیار تکمیل‌کننده قرار گیرد: برای حصول به این هدف معمولاً از شیوه‌های زیر می‌توان استفاده نمود.

۱- در صورتی که فضای کافی در روی فرم وجود داشته باشد روش تکمیل در روی فرم به‌طور خلاصه قید می‌شود.

۲- در مورد فرم‌های مفصل، معمولاً روش تکمیل در پشت فرم نوشته می‌شود.

۳- در مورد برخی از فرم‌های عمومی روش تکمیل در کاغذی جداگانه همراه با نمونه‌ی فرم به سازمان ذی‌ربط ارسال می‌گردد.

۴- در مورد دستورالعمل‌ها و روش‌های انجام کار، در شرح مراحل و به‌هنگام ارائه‌ی فرم، نحوه‌ی تکمیل آن نیز قید می‌شود.

احکام

در آخرین بخش لازم است که درباره‌ی یکی از نوشته‌های رایج اداری، که معمولاً به صورت فرم در جریان امور قرار می‌گیرد و اصطلاحاً به آن «حکم» گفته می‌شود، اشاره‌ای مختصر داشته باشیم. احکام جمع حکم و در لغت معادل: «امر، فرمایش، داوری، قضا، منشور، ابلاغ، فرمان، اجازه، فتوا و...» آمده است.

در اصطلاح اداری حکم نوشته‌ای است که به موجب آن فردی از طرف مقامات صلاحیت‌دار سازمان یا دستگاه اداری به سمتی منصوب یا انجام کاری به وی محول گردد یا این که معزول و از کاری منع می‌شود. احکام گونه‌های بسیار زیادی با کاربردهای متفاوت دارد که در این جا به دو گروه کلی آن:

– احکام استاندارد شده

– احکام غیر استاندارد

اشاره می‌شود.

احکام استاندارد شده، که بیش‌تر به صورت فرم است، مانند حکم استخدام (فرم شماره‌ی ۲۴) یا حکم مرخصی یا مأموریت که معمولاً نحوه‌ی تنظیم آن‌ها از قبل مشخص و به همراه حکم مزبور ارائه می‌گردد.

۱- فرهنگ فارسی - دکتر محمد معین

۲- در بند «ب» قانون استخدام کشوری حکم به شرح زیر تعریف شده است:

«حکم رسمی عبارت است از دستور کتبی مقامات صلاحیت‌دار وزارت‌خانه‌ها و شرکت‌ها یا مؤسسات دولتی در حد قوانین و مقررات مربوط.»

جمهوری اسلامی ایران

حکم کارگزینی

فرم - ۲۲ (۱۱ - ۷۰) ت ۱

۱ - وزارت مؤسسه		۲ - شماره مستخدم:	
۳ - نام آقای:		۴ - نام خانوادگی:	
۵ - نام پدر:			
۶ - شماره شناسنامه و محل صدور:			
شماره شناسنامه:		محل صدور: دهستان:	
استان:		بخش:	
شهرستان:		شهرستان:	
۷ - محل تولد:		۸ - تاریخ تولد:	
روز		ماه	
سال		۹ - بالاترین مدرک و رشته تحصیلی:	
رشته:		رشته:	
۱۰ - عنوان و شماره پست سازمانی:			
شماره:			
۱۱ - رشته:			
رشته:			
طیقه:			
۱۲ - گروه:		۱۳ - سنوات خدمت رسمی:	
سال		ماه	
سال		۱۴ - واحد سازمانی:	
استان:		شهرستان:	
بخش:		بخش:	
محل خدمت: دهستان:		محل خدمت: دهستان:	
۱۶ - وضعیت تأهل و عامل معنوی:		تعداد فرزندان:	
متاهل ☐ مجرد ☐ متاهل ☐		۱۷ - ضریب افزایش سنواتی:	
درصد		۲۰ - حقوق و فوق العادهها:	
۱۸ - نوع حکم:		۱۹ - شرح حکم:	
الف - حقوق معینا		ریال	
افزایش سنواتی		ریال	
حقوق		ریال	
ب - فوق العاده شغل		ریال	
ج - تفاوت تطبیق		ریال	
د - فوق العاده سختی شرایط محیط کار		ریال	
ه - فوق العاده نوبت کاری		ریال	
و - فوق العاده بدی آب و هوا		ریال	
ز - فوق العاده محنت و مهت از تهیلات زندگی		ریال	
ح - فوق العاده محل خدمت		ریال	
ط - فوق العاده اشتغال خارج از کشور		ریال	
د - کمک هزینه عاقل معنوی		ریال	
ذ - کمک هزینه اولاد		ریال	
ر -		ریال	
جمع =		ریال	
۲۱ - حقوق و فوق العادههای مندرج در این حکم جمعا بمبلغ (به حروف)			
مبلغ		ماده:	
قابل پرداخت است		ماده:	
۲۲ - تاریخ اجرای حکم:		۲۳ - تاریخ صدور و شماره حکم: تاریخ:	
شماره:		شماره:	
۲۴ - نام خانوادگی مقام مسئول:		نسخه:	
عنوان پست ثابت سازمانی:		مستخدم	
امضاء:		مستخدم	

فرم ۲۴

گروه دوم احکام غیر استاندارد است، که با توجه به رویه‌ی سازمان و سلیقه‌ی افراد در شکل‌های مختلف تهیه و ابلاغ می‌شود، مانند احکام اولیه‌ی انتصاب، برخی از احکام مأموریت‌ها و ... و حتی احکام مراجع قضایی.

روش تنظیم احکام: به‌طور کلی برای تنظیم احکامی که به صورت فرم‌اند، دستورالعمل ویژه‌ای به‌طور جداگانه یا چاپ شده در پشت فرم ارائه می‌گردد. بنابراین، در این جا فقط راجع به احکامی صحبت می‌شود که به صورت فرم نیستند.

همان‌طور که اشاره شد، احکام اداری بنا به سلیقه‌ی افراد و رویه‌های سازمان تنظیم و ابلاغ می‌گردند. اما در هر صورت احکام مانند سایر نوشته‌های اداری دارای چارچوبی خاص‌اند، که به دلیل اهمیت، در این جا به آن‌ها می‌پردازیم.

ارکان: احکام عبارت‌اند از:

- نام و مشخصات گیرنده و یا اجرا کننده ی حکم؛

- موضوع حکم؛

- تاریخ شروع و پایان دستوری که داده شده؛

- نام و مشخصات و امضای مقام صلاحیت‌دار (دستور دهنده)؛

- شماره و تاریخ دفتر اندیکاتور سازمان ذی‌ربط.

پیداست که وجود نداشتن ارکان مزبور در احکام اداری مصداق آن‌ها را از بین می‌برد و حتی بدون برخی از آن‌ها لازم الاجرا نخواهند بود.

احکام همانند سایر مکاتبات اداری دارای مقدمه، اصل پیام و اختتامیه است که باید هر کدام در جای خود قرار داشته باشند.

خلاصه‌ی فصل هشتم

امروزه برای سهولت در انجام امور اداری و ایجاد هماهنگی در آن‌ها از فرمان‌های اداری استفاده می‌شود. اهمیت فرم‌ها به گونه‌ای است که اغلب سازمان‌های مهم برای آن واحد مستقلی با عنوان (واحد کنترل فرم) در تشکیلات خود به وجود آورده‌اند. در این فصل، ابتدا فرم تعریف شده و کارایی و کاربرد آن ارائه گردیده. سپس به انواع فرم‌ها اشاره شده و نمونه‌ای از یک فرم عمومی نیز ارائه شده است. گرچه طراحی فرم، تخصص و هنر ویژه‌ای می‌طلبد و نیاز به طی دوره‌ی مخصوص دارد، مع الوصف راجع به طراحی فرم اطلاعات لازم ارائه داده شده است. با توجه به اهمیت احکام، ضمن تعریف آن‌ها روش تنظیم‌شان نیز بیان شده است.

سوالات فصل هشتم

- ۱- فرم را تعریف کنید.
- ۲- انواع فرم‌ها را نام ببرید و فرم‌های عمومی را تعریف کنید.
- ۳- فرم‌نامه چیست؟ موارد استفاده آن را مشخص نمایید.
- ۴- برای طراحی محتوای فرم چه اقدامی خواهید کرد؛ لطفاً توضیح دهید.
- ۵- فرمی برای صورت حساب خرید مشتری از فروشگاه لوازم برقی طراحی نمایید.
- ۶- فرمی برای بی‌گیری و کنترل امور ارجاعی به واحدها تهیه نمایید.
- ۷- فرمی برای صورت‌برداری از اموال منقول موجود در یکی از اتاق‌های آموزشگاهی، که در آن مشغول تحصیل هستید، تهیه فرمایید.
- ۸- حکم را تعریف کنید.
- ۹- ارکان حکم را نام ببرید.
- ۱۰- پنج نمونه از احکام اداری را نام ببرید.
- ۱۱- دو نمونه از فرم احکام اداری را تهیه نمایید.